

واحد فنی:

مدیر فنی: حامد یزدانی، مدیر هنری: مهدی سلامی
طراح گرافیک و صفحه آرایی: حمید یزدانی، سعید غفوری و امید روشنگر
عکس: گروه عکس همشهری، ویرایش عکس: کامییز نویدی
صفحه خوانی: سمانه مومن، هاله جوانفر، اعظم آجور بندیان

صندوق پستی:
۱۹۳۹۵۵۴۴۶
تلفن: ۲۳۰۲۳۴۶۴
نمبر: ۲۲۰۴۶۰۶۷

چاپ: همشهری
توزیع و اشتراک:
موسسه نشر گستر امروز نوین
پذیرش آگهی: ۸۴۳۲۱۰۰۰

گروه ضمايم همشهری ناشر نشریات:

دوچرخه، بچه‌ها، خانواده، پایداري، اقتصاد،
تندرستی، خردنامه، داستان، دانستنیها،
سرزمین من، ماه، معماری، ۲۴، شهر نگار،
سرخ و محله

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر ۳، نرسیده به پارک وی،
کوچه شهید فریبتی، شماره ۱۴، روزنامه همشهری

بهترین قصه‌های تاریخی تهران
جایزه می‌گیرند

صفحات «روایت تهران» که پیش‌روی شمس‌ت، به انعکاس روایت‌های تاریخی تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذرگاه‌ها، واقعه‌های تاریخی شفاهی طهران تعلق دارد. با عکس‌های یادمانداز خاطرات تهران دیرپو و قصه‌ها و ماجراهای
پس پشت این عکس‌ها، شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شمس‌ت ما را همراهی کنید. «همشهری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و به شما «همشهریان همراه» هدیه‌ای تقدیم می‌کند.
نشانی و شماره تماس ما: ۰۲۲-۲۲۲۵۵۰۴۶۴، mahaleh@hamshahri.org، ۲۲۰۴۶۰۶۷

اینجا زودتر از کاخ سعدآباد صاحب گاز شد

موضوع: گازرسانی

ویژگی: گازرسانی اولین بار در این محله پایتخت انجام شد

نقل است که کارشناسان شرکت گاز هر روز به محله نازی آباد می‌رفتند و شیوه صحیح و اصولی استفاده از گاز و اجاق گاز را به اهالی آموزش می‌دادند تا مخاطرات نخستین روزهای گازرسانی به محله‌های پایتخت به حداقل برسد. «قبل از شروع عملیات گازرسانی به نازی آباد، عده‌ای بر این باور بودند که بعد از وصل شدن گاز ممکن است محله به آتش کشیده شود و به همین دلیل، دولت وقت برای به حداقل رساندن ترس و دلهره مردم بر نامه‌های مفصلی تدارک دید. انبارداری می‌گوید: «روزی که قرار بود سوله گاز را برای نخستین بار در نازی آباد روشن کنند مهمانان ویژه‌ای از مقامات لشکری و کشوری به این محله رفتند و مدیران شهری هم بین مردم شیرینی و هدایایی مثل شیر خشک و چای توزیع کردند. در هر صورت مأموریت گازرسانی به نازی آباد با انواع و اقسام ترندها به سرانجام رسید. بعد از نازی آباد، گاز به محله ۱۱۳ بان در محدوده شهرری رسید و هیچ حادثه‌ای هم رخ نداد. دولت و به عبارتی، درباری‌ها که از ایمن بودن گازرسانی مطمئن شده بودند، به‌طور ناگهانی همه امکانات را به بالای شهر انتقال دادند تا گاز بالاخره به کاخ سعدآباد برسد و شاه و درباریان از سرمای زمستان در امان بمانند. ترس شاه و درباریان از وقوع آتش‌سوزی در کاخ سعدآباد موجب شد نازی آباد به‌عنوان نخستین محله تهران صاحب گاز شود و اهالی این محله نزدیک به ۵۵هه زودتر از همه مناطق تهران از نعمت گاز بهره‌مند شوند.

اعتصاب گسترده کارگران چیت‌سازی در ۲۸ مرداد

موضوع: نخستین کارخانه ریسندگی پایتخت
ویژگی: رونق صنعت چیت‌سازی

۲۴ دی سال ۱۳۱۹ شمسی روزنامه کوشش خبر مهمی با این مضمون چاپ کرد: «در نظر است کارخانه چیت‌سازی معظی در زمین‌های اطراف تهران میان ایستگاه راه‌آهن و سیلوی تهران تأسیس شود. این کارخانه از هر جهت کامل خواهد بود و دارای قسمت‌های نخ‌بافی، ریسمان‌ریسی و چیت‌سازی الوان و غیره است. اکنون مشغول تهیه مقدمات ساختمان کارخانه مزبور هستند.» خبر مهمی بود، چون نخستین کارخانه چیت‌سازی و ریسندگی کشور قرار بود در تهران راه‌اندازی شود؛ کارخانه‌ای که به باور اهالی قدیمی نازی آباد نقش زیادی در امور فرهنگی و اجتماعی محله داشت. کارخانه «فروشتال» آلمان ماشین‌آلات را تأمین کرد و تعدادی هم از شوروی آمد. با شروع جنگ جهانی دوم بخشی از این ماشین‌آلات در آلمان و شوروی ماند تا اینکه بالاخره سال ۱۳۲۷ کارخانه به بهره‌برداری رسید. سال ۱۳۴۶ متخصصان ایرانی مدیریت کارخانه را برعهده گرفتند. جالب اینکه تا سال ۱۳۵۵ روزانه ۱۲۰ هزار متر پارچه در این کارخانه تولید می‌شد. نوروز علی حسنجانی، از معتمدان محله نازی آباد، خاطرات زیادی از این کارخانه دارد: «همان سال اول حدود ۳ هزار کارگر جذب این کارخانه شدند. پدرم کارگر چیت‌سازی بود. او و بقیه کارگرها اغلب ۱۲ ساعت یا در برخی مواقع ۱۶ ساعت کار می‌کردند. پدرم می‌گفت هر قدر بیشتر

بمانیم بیشتر پول می‌گیریم. مزایای زیادی برای کارگرها معین شده بود و همه بادل و جان کار می‌کردند. کارخانه هم رونق داشت. بیشتر نازی‌آبادی‌ها در کارخانه کار می‌کردند و از طرفی کارگرهایی که از جاهای دیگر آمده بودند در نازی آباد ماندگار شدند.» اوضاع کارخانه چیت‌سازی با همه رونقی که داشت و تولید انواع و اقسام پارچه‌های ابریشمی، پنبه‌ای و ربون با پیوستن کارگران به فعالیت‌های سیاسی جور دیگری رقم خورد. حسنجانی می‌گوید: «در اوج فعالیت‌های حزب توده، کارخانه چیت‌سازی به یکی از مکان‌های اصلی تظاهرات تبدیل شد. کارگرها چندین بار کار را رها و کارخانه را تعطیل کردند. سال ۱۳۳۲ در زمان کودتای ۲۸ مرداد، کارگران چیت‌سازی نازی آباد دست به اعتراض گسترده‌ای زدند، جوری که روز بعد از کودتا و حمله به کارخانه کارگرها درها را بستند؛ نه کسی می‌توانست وارد و نه کسی خارج شود. جالب اینکه کارگرهای کارخانه‌های دیگر نازی آباد آب و غذا را مخفیانه به کارگرهای چیت‌سازی می‌رساندند. سال ۱۳۵۵ هم در جریان فعالیت‌های سیاسی آن روزها، کارگران چیت‌سازی اعتصاب کردند. اعتصاب ۱۷ روز طول کشید و در آخر هویدا با تهدید اینکه کارخانه را منفجر می‌کند کار را تمام کرد.» اوایل دهه ۷۰ کم‌کم رونق بازار کالاهای ایرانی از بین رفت و پارچه‌های بافت کارخانه نیز از رونق افتاد و کارخانه چیت‌سازی نازی آباد با تمام فراز و فرودش و یک دنیا خاطره برای اهالی و کارگرهایش تعطیل شد.

۸روز همدلی فراموش‌نشده

موضوع: سیل سال ۱۳۴۱ در جنوب شهر
ویژگی: بی‌سابقه بودن میزان ویرانی و کمک‌های انسان‌دوستانه نازی‌آبادی‌ها

بارش‌های بهاری تهران در ۶۲سال پیش خسارت‌های بسیاری، به‌ویژه در مناطق جنوب تهران به‌دنبال داشت و هنوز هم بخشی از خاطرات آن روزها در ذهن اهالی نازی آباد مانده است. ماجرا به‌ار دیبهبشت سال ۱۳۴۱ برمی‌گردد. آسمان ابری بود و هوای بهاری خیر از باران می‌داد. نهر فیروزآباد از کوه‌های فرحزاد سرازیر می‌شد و پس از عبور از اراضی جسی و مهرآباد، آریانا، بریانک و سلیمانیه و خیابان قزوین وارد حریم راه‌آهن می‌شد و از محله‌های رباط‌کریم، کوی مهناز، تیموری، شاه‌آبادنو، امامزاده حسن، اراضی خزانه، اتابک، جوادیه و نازی آباد می‌گذشت و به قریه فیروزآباد در آن سوی شهرری می‌رسید. با شدت گرفتن باران، نهر فیروزآباد پرآب شد و از این نهر به سمت منازل مسکونی سیل راه افتاد. جاری شدن سیل و طغیان نهر فیروزآباد نه تنها به پل‌های این منطقه آسیب جدی زد، بلکه بسیاری از خانه‌های مناطق جنوبی را نیز ویران کرد. علیرضا مانی، تهران‌پژوه می‌گوید: «سیل سال ۱۳۴۱ ویرانی بسیاری در جنوب شهر تهران به بار آورد. سیل به خود محله نازی‌آباد نرسید، اما در محله جوادیه امروزی

و از سیل در مناطق جنوبی تهران باخبر شده بودند، کمک‌های نقدی خود را برای کمک به سیل‌زدگان به او دادند. تختی توانست پول بسیار زیادی برای کمک به مردم سیل‌زده جمع‌آوری کند.» قبل از بارندگی، مسئولان شهر اعلام کرده بودند تهرانی‌ها بارانی را که باید در عسال از آن برخوردار می‌شدند در یک روز به چشم می‌بینند، اما نمی‌دانستند که باران بهاری در آن سال سیلی خسارت‌بار همراه خواهد داشت. برایایی در مانگامه موقت و پذیرش رایگان، توزیع اقلام مورد نیاز مردم و کمک‌رسانی روزانه به سیل‌زدگان تا ۸روز ادامه داشت. در این مدت کار لایروبی نهر فیروزآباد و ساختن ۳پل روی آن به پایان رسید و همزمان به بیماران و آسیب‌دیدگان در حد توان و امکانات رسیدگی شد. روزنامه اطلاعات با انتشار تصویری از سیل نوشت: «فاجعه عمومی! سیل در تهران هزاران نفر را بی‌خانمان کرد.» براساس آنچه در نشریات آن زمان آمده، در سیل تهران در مجموع ۱۳انفر مجروح و ۵نفر، از جمله یک کودک ۱۲ساله و یک نوجروسی، در نقاط مختلف تهران کشته شدند. چند هزار راس احشام نابود شد، به چند هزار خانه آسیب وارد آمد، هزاران نفر بی‌خانمان شدند و میلیون‌ها تومان خسارت به بار آمد.

سیل‌زدگان چاپ کرده است می‌توان حجم خسارت را مشاهده کرد. نقل شده که مر حوم غلامرضا تختی هم که بچه‌خانی آباد بود، برای کمک به سیل‌زدگان از چهارراه پهلوی (ولی عصر) به سمت راه‌آهن رفت. او بلندگو دستش بود و یک لنگ هم به گردنش بسته بود. انتهای لنگ را به شکل توبره نگه داشته بود و برای سیل‌زدگان کمک جمع‌آوری می‌کرد. مردم که تختی را می‌شناختند